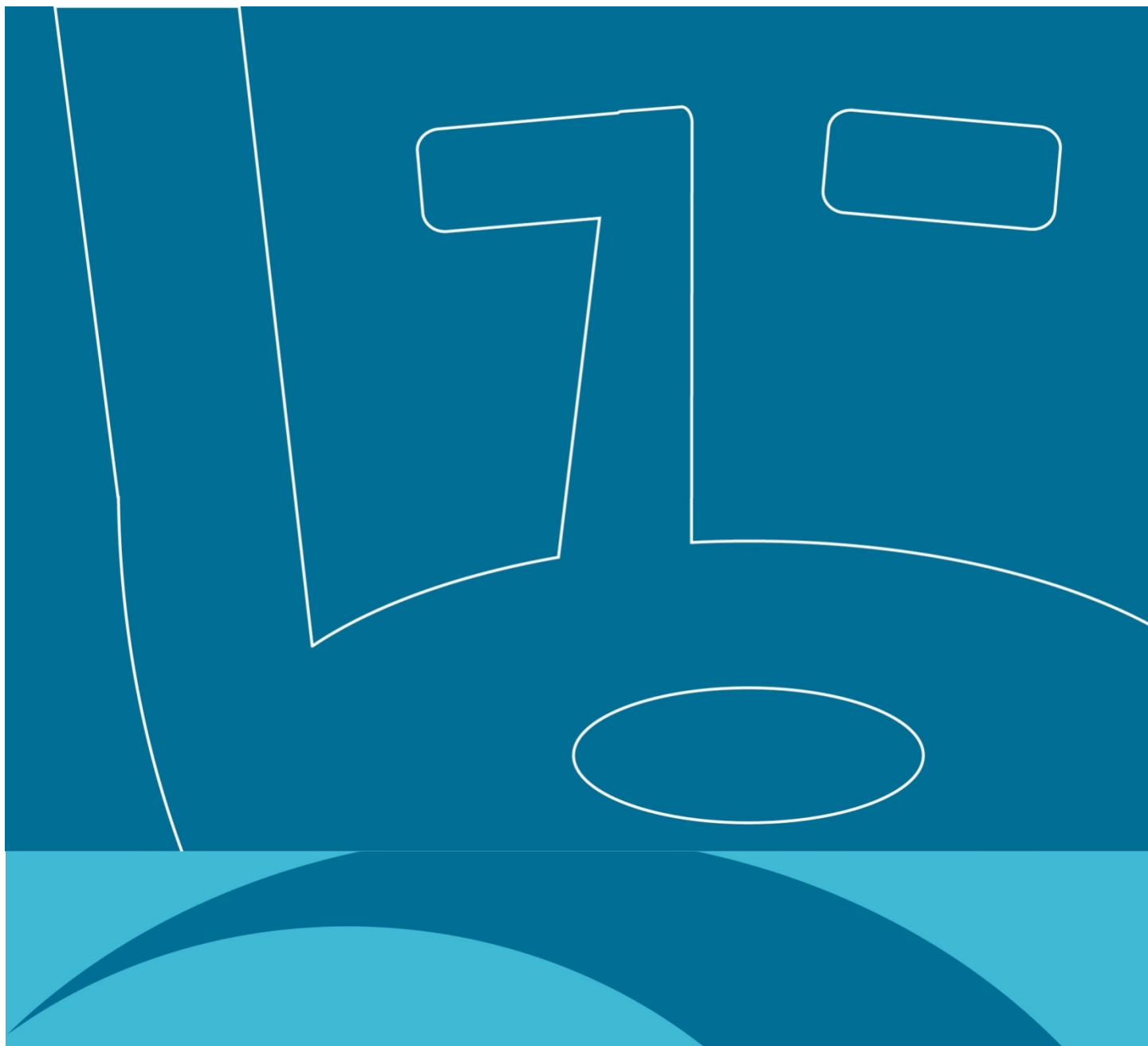

Håndbog om magtanvendelse for anbragte børn og unge

Februar 2024

Indhold

1.	Indledning.....	3
1.1.	Formål med håndbogen	3
1.2.	Anbragte børn og unges rettigheder	3
1.3.	Omsorgspligten og voksenansvar	4
1.4.	Lovgrundlag	4
2.	Rammer for ophold på anbringelsessteder	5
2.1.	Husorden	5
2.2.	Anvendelse af rusmiddeltest	6
2.3.	Fysisk guidning.....	6
3.	Forud for magtanvendelse - forebyggelse.....	7
4.	Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	8
4.1.	Grundlæggende principper	9
4.2.	Afværgehjælp	9
4.3.	Fysisk magtanvendelse	10
4.4.	Tilbageførelse ved rømning	11
4.5.	Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse.....	12
4.6.	Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation	12
4.7.	Undersøgelse af person og opholdsrum.....	13
4.8.	Anvendelse af alarm- og pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne.....	15
4.9.	Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner.....	16
4.10.	Tilbageholdelse og/eller fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling	17
4.11.	Nødværge og nødret	18
5.	Registrering og indberetning	19
5.1.	Intern procedure i Nyborg Kommune for registrering og indberetning af magtanvendelser 21	
6.	Klageadgang	22
6.1.	Klager over afgørelser truffet af kommunen og børne- og ungeudvalget	22
6.2.	Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.....	22
7.	Behov for yderligere information?	23

1. Indledning

Alle mennesker har ret til lige muligheder for omsorg, respekt for privatliv og værdighed samt retten til at bestemme over eget liv. Det gør sig også gældende for anbragte børn og unge. Men i nogle tilfælde kan barnet eller den unge ikke tage vare på sine egne interesser, da barnets eller den unges egne interesser og adfærd ikke nødvendigvis er udtryk for, hvad der er til barnets bedste. Der kan derfor være behov for at sætte grænser og gennemtvinge et indgreb mod barnets eller den unges vilje for at sikre barnets eller den unges sundhed og udvikling.

Denne håndbog om magtanvendelse er udarbejdet til brug på anbringelsessteder og i specialiserede plejefamilier, som arbejder med at fremme anbragte børn og unges trivsel og den socialpædagogiske behandling. Kommunen har nemlig pligt til at yde omsorg – samtidig med, at der er pligt til at respektere den enkeltes selvbestemmelsesret og privatliv.

1.1. Formål med håndbogen

Men hvor går grænsen mellem omsorg og magt? Og hvad er vigtigst? Børn og unges ret til privatliv og selvbestemmelse – eller omsorgspligten? Det at anvende magt for at gennemføre en beslutning beror på en afbalancering af hensynet til på den ene side at yde barnet eller den unge den nødvendige omsorg og beskyttelse og på den anden side at sikre den unges integritet og selvbestemmelsesret. Denne håndbog om magtanvendelse har til formål at give redskaber til at håndtere de situationer, hvor det kan blive nødvendigt at anvende magt for at opfylde omsorgspligten. Håndbogen er således rettet mod det personale, der arbejder med magtanvendelsesreglerne i praksis.

1.2. Anbragte børn og unges rettigheder

Anbragte børn og unge har de samme rettigheder som alle andre børn og unge. De er beskyttede af Grundlovens frihedsrettigheder og øvrige menneskerettigheder som f.eks. Børnekonventionen og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

I relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er de mest relevante bestemmelser i Grundloven § 72 om boligens ukrænkelighed og § 71 om den personlige friheds ukrænkelighed, og at ingen kan underkastes nogen form for frihedsberøvelse, medmindre der er givet mulighed herfor i en lov (det er der f.eks. i straffeloven og psykiatriloven).

I Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er de mest relevante bestemmelser i denne sammenhæng artikel 3 om forbud mod tortur og anden umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, artikel 5 om frihedsberøvelse samt artikel 8 om retten til privat- og familieliv. I Børnekonventionen er bl.a. følgende bestemmelser relevante: artikel 12 om barnets ret til at blive hørt, artikel 13 om informations- og ytringsfrihed og artikel 16 om retten til privat- og familieliv og til respekten for sit hjem og brevveksling.

Ethvert barn og enhver ung har således en række grundlæggende rettigheder, som skal respekteres. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal derfor ske i overensstemmelse med disse grundlæggende rettigheder.

1.3. Omsorgspligten og voksenansvar

Alle børn og unge har ret til omsorg og trykthed og skal behandles med respekt for sin person. Det påhviler forældrene at drage omsorg for barnet eller den unge, men når barnet eller den unge bliver anbragt, overgår dette ansvar fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne. Det er således plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, der under anbringelsen har pligt til at varetage den daglige omsorg for barnet eller den unge.

Anbringelsesstedernes ansvar indebærer, at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Vurderingen af, hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

1.4. Lovgrundlag

Reglerne om magtanvendelse for anbragte børn og unge findes i lov om voksenansvar (herefter kaldet voksenansvarsloven) og i bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge. Der er i voksenansvarsloven samt bekendtgørelsen hjemmel til at gøre indgreb i de anbragte børn og unges grundlæggende rettigheder.

Formålet med voksenansvarsloven er at fastsætte rammer for plejefamiliers og personale på anbringelsessteders adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børns og unges selvbestemmelsesret, og at sikre de anbragte børns og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Reglerne beskriver således i hvilke situationer, der undtagelsesvist må anvendes magt, herunder på hvilke anbringelsessteder, der under nærmere angivne kriterier, kan anvendes magt og foretages de nødvendige former for indgreb. Reglerne indeholder endvidere en række procesregler om registrering, indberetning, tilsyn og klage.

Voksenansvarsloven giver mulighed for at anvende magt i forhold til følgende:

- ✕ § 8: Afværgehjælp (fastholde eller føre væk fra en situation)
- ✕ § 9: Fysisk magtanvendelse (fastholde eller føre til et andet opholdsrum)
- ✕ § 10: Tilbageførelse ved rømning
- ✕ § 11: Tilbageholdelse ifm. eller under en anbringelse
- ✕ § 15: Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation
- ✕ § 16: Undersøgelse af person og opholdsrum
- ✕ § 17: Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

- ✕ § 12: Tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling
- ✕ § 13: Fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling

- ✖ § 14: Isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt aflåsning af værelser om natten

For en nærmere gennemgang af de enkelte magtbeføjelser henvises til afsnit 4.

Andre former for magtanvendelse – end de ovenfor nævnte – er ikke lovlige.

Lovgivningen indeholder nogle direkte forbud mod bestemte former for handlinger og optræden over for anbragte børn og unge.

Der er således forbud mod:

- ✖ Legemlig afstraffelse
- ✖ Fiksering
- ✖ Ydmygende behandling
- ✖ Hånende behandling
- ✖ Nedværdigende behandling

2. Rammer for ophold på anbringelsessteder

I forlængelse af reglerne om, at voksenansvaret ved en anbringelse overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, er der tillagt anbringelsesstederne forskellige beføjelser i form af adgang til fysisk guidning, mulighed for anvendelse af rusmiddeltest samt mulighed for fastsættelse af regler i form af husordner. Disse beføjelser er ikke magtanvendelse i lovens forstand. De enkelte beføjelser gennemgås kort herunder.

2.1. Husorden

Lederen af et opholdssted for børn og unge samt lederen af en døgninstitution kan beslutte at fastsætte en husorden det pågældende sted. I en husorden kan fastsættes generelle ordens- og husregler, som er nødvendige for at få anbringelsesstedet til at fungere i dagligdagen.

Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag, og som sætter ord på, hvad der er acceptabelt samt ikke-acceptabelt på fællesarealer samt institutionen som helhed. Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børn og unge samt medvirke til at forebygge konflikter og magtanvendelse.

Ordensreglerne skal altid været båret af saglige hensyn, og de må ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børn og unges rettigheder. En husorden kan f.eks. ikke fastsætte regler, der helt afskærer de anbragte børn og unges adgang til f.eks. bevægelsesfrihed, samvær med eller besøg af andre eller til elektronisk kommunikation og medier.

Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted skal informeres om husordenen, og den bør således være nedskrevet og udleveret til barnet eller den unge. Det er også vigtigt, at der er en god dialog omkring husordenen, og at de anbragte børn og unge kan stille spørgsmål til denne og komme med forslag til ændringer.

Husordenen kan f.eks. beskrive regler for rygning, hygiejnemæssige minimumskrav, brug af mobiltelefon, hvornår børnene og de unge skal i seng, hvornår der skal være ro på værelserne, fjernsynsskigge, besøgstider, computeranvendelse, måltider, retningslinjer for aktiviteter uden for matriklen mv.

Fastsatte husordener skal som udgangspunkt gælde for alle på anbringelsesstedet, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. F.eks. kan sengetider afhænge af alder.

Hvis barnet eller den unge ikke overholder reglerne i husordenen, skal personalet gå pædagogisk til værks og tale med barnet eller den unge om, hvorfor reglen er brudt, samt hvordan det kan rettes op. Husordener kan *kun* håndhæves ved brug af magt, hvis de særskilte betingelser for magtanvendelse er opfyldt (se afsnit 4).

2.2. Anvendelse af rusmiddeltest

Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge kan anvende en rusmiddeltest, når et barn eller en ung har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Det er således ikke muligt at anvende rusmiddeltest rutinemæssigt på anbringelsesstederne.

Barnet eller den unge skal forinden have afgivet et generelt samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest. For børn under 12 år er det forældremyndighedsindehaveren, der skal have afgivet et generelt samtykke til, at barnet i konkrete situationer kan afgive samtykke til at aflægge en rusmiddeltest.

Anvendelse af rusmiddeltest med barnets eller den unges samtykke indebærer, at personalet forud for afgivelse af generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest skal informere barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren om reglerne for afgivelse af samtykke til anvendelse af rusmiddeltest, således at barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren ved, hvad der gives samtykke til.

Samtykket afgives for en ubegrænset tidsperiode men vil altid kunne trækkes tilbage.

Samtykket skal afgives til anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder.

Anvendelse af rusmiddeltest kan kun ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelse heraf. Det skal således altid være muligt for barnet eller den unge ved sine ord eller handlinger at modsætte sig aflæggelsen af en konkret rusmiddeltest, uden at dette får negative konsekvenser for barnet eller den unge efterfølgende. Personalet kan f.eks. ikke beslutte, at barnet eller den unge ikke må mødes med venner efter skoletid el. lign., hvis barnet eller den unge ikke giver samtykke.

Forældremyndighedsindehaver og handlekommune skal orienteres om, at der er anvendt rusmiddeltest i en konkret situation og om testens resultat.

Anvendelse af rusmiddeltest skal ske under ordnede forhold, hvor barnet eller den unge ikke krænkes.

2.3. Fysisk guidning

Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner samt specialiserede plejefamilier og personale på interne skoler på anbringelsessteder kan fysisk guide et barn eller en ung.

Fysisk guidning er ikke magtanvendelse. Ved fysisk guidning forstås, at man ved fysisk kontakt med barnet eller den unge angiver, f.eks. ved at lægge en hånd på skulderen, at barnet eller den unge f.eks. skal følge med eller standse. Det kan især over for mindre børn under skolealderen eller over for børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt som led i det pædagogiske arbejde at

anvende fysisk guidning i større udstrækning for at undgå, at barnets sundhed og udvikling lider skade.

I den fysiske guidning ligger også, at man kortvarigt kan fastholde barnet eller den unge, f.eks. kan man fastholde et mindre barn, den tid det tager at børste barnets tænder eller hjælpe barnet i tøjet.

I den fysiske guidning er det også muligt at bortvise barnet eller den unge fra fællesskabet. Ved bortvisning forstås, at barnet eller den unge vises bort fra en situation, før den eskalerer yderligere. Det kan f.eks. ske ved, at man kortvarigt lægger en arm om skulderen på barnet eller den unge og på den måde får barnet eller den unge til at følge med væk fra episoden. Barnet eller den unge kan dog ikke bortvises fra selve anbringelsesstedet, men man kan f.eks. sende barnet ind på sit værelse og evt. følge vedkommende derind.

Anvendelse af fysisk guidning kan ske, når det er nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet, den specialiserede plejefamilie eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet. Beskyttelseshensynet og adgang til at gribe ind for at varetage den daglige omsorg vil typisk være større, jo yngre et barn der er tale om.

Der er kun tale om fysisk guidning, så længe barnet eller den unge ikke gør fysisk modstand mod f.eks. at blive ført et andet sted hen, dvs. at barnet følger med uden at gøre modstand. Gør barnet eller den unge fysisk modstand mod den fysiske kontakt og/eller det, den voksne ønsker, at barnet eller den unge skal gøre, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre, medmindre situationens karakter ændrer sig, så der opstår fare for barnet eller den unge selv, andre børn og unge eller personalet. I sådanne tilfælde vil der kunne anvendes fysisk magt efter voksenansvarslovens § 9, hvis betingelserne herfor er opfyldt (se afsnit 4.3).

Anvendelse af fysisk guidning skal ikke registreres og indberettes, men det vil være naturligt, at personalet eller den specialiserede plejefamilie løbende reflekterer over tilbuddets pædagogiske praksis og anvendelsen af magt og fysisk guidning. Socialtilsynet fører tilsyn med bl.a. fysisk guidning.

3. Forud for magtanvendelse - forebyggelse

Det er vigtigt, at der på anbringelsesstederne konstant arbejdes på, at børnene og de unge motiveres til at modtage den socialpædagogiske behandling, støtte og omsorg, således at konfliktsituationer begrænses, og magtanvendelse undgås.

Personalet bør, i det omfang det er forsvarligt under hensyn til barnets eller den unges bedste, sammen med barnet eller den unge, finde måder at yde støtten på, som barnet eller den unge kan acceptere. Ligeledes skal det tilstræbes, at konflikter håndteres gennem dialog, hvor barnet eller den unge i fællesskab med de voksne finder en hensigtsmæssig og for alle parter acceptabel løsning. Det gælder også situationer, hvor barnet eller den unge nægter eller modsætter sig handlinger, der ud fra en faglig vurdering anses for nødvendige i forhold til omsorgspligten. Der skal lægges stor vægt på at forebygge, at uoverensstemmelser eller tilsvarende konflikter udvikler sig til tilspidsede og fastlåste konfliktsituationer, som i sidste ende kan resultere i anvendelse af magt.

Modsætter et barn eller ung sig gentagne gange at modtage nødvendig omsorg, skal anbringelsesstedet gå i dialog med forældremyndighedsindehaveren, den anbringende kommune og eventuelt andre involverede parter om løsningsmuligheder. Dette kan f.eks. være aktuelt, hvis barnet eller den unge ikke vil tage sin medicin, modsætter sig at gå i skole, eller hvis vedkommende jævnligt rømmer fra anbringelsesstedet.

Brist i kommunikationen mellem barn og voksen, barnets eller den unges oplevelse af ikke at blive forstået eller barnets eller den unges oplevelse af usikkerhed om sin egen situation og fremtid, er nogle af de forhold, der kan give anledning til konflikter i det daglige arbejde på anbringelsesstederne. I bestræbelserne på at undgå tilspidsede situationer, der kan udvikle sig til magtanvendelse, må der ved gentagne konflikter med et konkret barn eller en ung ses nærmere på de forhold, der har indflydelse på konflikternes opståen.

En del børn og unge i døgninstitutioner og på opholdssteder kan reagere meget voldsomt med følelsesudbrud, frustrationer og aggressioner. Det er derfor væsentligt, at børnene og de unge mødes med forståelse for deres følelser og frustrationer. Der bør arbejdes på, at disse børn og unge lærer at håndtere deres voldsomme følelser og konflikter med voksne og andre børn og unge. Hvilke metoder, der er hensigtsmæssige, vil afhænge af pågældende barn eller unge og af den samlede børne- og ungegruppe på anbringelsesstedet.

Der bør lægges stor vægt på, at den pædagogiske indsats over for barnet eller den unge på anbringelsesstedet udøves af voksne, som barnet eller den unge har tillid til, og som har et godt kendskab til barnets eller den unges særlige behov og reaktionsmønstre, herunder eventuelle baggrunde for disse.

Forudsigelighed er et væsentligt element i opbygningen af et trygt miljø på anbringelsesstederne og er derfor også vigtigt i forebyggelsen af konflikter og magtanvendelse. Forudsigelighed for børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller på et opholdssted, forudsætter, at institutionen eller opholdsstedet tilbyder en hverdag med klare og faste rammer, herunder at der sikres en kommunikation, som giver barnet eller den unge (reel) mulighed for at forstå baggrunden for de rammer, der er opstillet det pågældende sted.

Magt må ikke anvendes forebyggende eller rutinemæssigt, f.eks. i tilfælde hvor et barn eller en ung tidligere har udvist en adfærd, hvor det var nødvendigt at foretage et indgreb. Det bør i stedet tilstræbes at afdække årsagerne til barnets eller den unges adfærdsmønstre, der ledte op til magtanvendelsen, og søge at undgå situationer, hvor behovet for magtanvendelse kan opstå, f.eks. ved at ændre på rutiner og tilgange til barnet eller den unge.

Optræk til konflikter skal altid forsøges afværget ved brug af socialpædagogiske metoder. Magt kan således kun anvendes som en sidste udvej i forsøget på at hjælpe et barn eller en ung, efter alle øvrige pædagogiske muligheder er udtømt.

Anbringelsesstederne skal i den forbindelse altid søge at arbejde ud fra en pædagogisk tilgang, der forebygger magtanvendelser, så de så vidt mulig undgås, samt følge op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

4. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Som gennemgået ovenfor er udgangspunktet som hovedregel, at der ikke skal anvendes magt over for anbragte børn og unge. Anvendelse af magt kan dog være påkrævet for at sikre anbragte børns og unges ret til omsorg, hensynet til personalet, andre anbragte børn og unge eller ting.

Indgrebsmulighederne i loven beskriver således, i hvilke situationer der undtagelsesvist må anvendes magt og foretages indgreb i selvbestemmelsesretten i form af udøvelse af voksenansvaret for barnet eller den unge.

Der vil, afhængigt af et indgrebs karakter, være tale om enten magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, hvis et indgreb berører anbragte børn og unges rettigheder, som beskrevet i indledningen, og barnet eller den unge ikke samtykker hertil.

4.1. Grundlæggende principper

Forud for og i forbindelse med enhver magtanvendelse skal nedenstående principper altid iagttages:

- ✖ *Omsorg og socialpædagogisk indsats*
Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må kun anvendes undtagelsesvist og må aldrig erstatte omsorg og en socialpædagogisk indsats.
- ✖ *Selvbestemmelsesretten og frivillig medvirken*
Børn og unge under 18 år har ret til medinddragelse, medbestemmelse og selvbestemmelse. Det er derfor helt centralt, at barnets eller den unges synspunkter altid inddrages i tilrettelæggelsen af den nødvendige indsats i overensstemmelse med barnets eller den unges alder, funktionsevne og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæggelse som gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge.
Forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret skal personalet eller plejefamilien afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.
- ✖ *Proportionalitets-princippet*
Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal altid stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Herved forstås, at hvis mindre foranstaltninger er tilstrækkelige, skal disse anvendes.
- ✖ *Skånsomt og kortvarigt*
Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnet eller den unges personlige integritet.
Personalet eller den specialiserede plejefamilie skal også tage hensyn til andre tilstedeværende på anbringelsesstedet, så der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulempe for andre.

4.2. Afværgehjælp

Personalet på anbringelsessteder, specialiserede plejefamilier og personale på interne skoler på anbringelsesstederne, kan kortvarigt fastholde eller føre et barn eller en ung væk fra en situation, når det er *nødvendigt* for at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger egne eller andres genstande i et ikke ubetydeligt omfang. Bestemmelsen omfatter også skade på dyr.

Formålet med bestemmelsen er først og fremmest at hindre, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger egne eller andres ting i et ikke ubetydeligt omfang og eventuelt pådrager sig et stort erstatningskrav eller forårsager skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre. Begrebet afværgehjælp dækker over adgangen til at afværge materielle skader i et ikke ubetydeligt omfang.

Afværgehjælp kan være relevant i en situation, hvor et barn i et anfald af raseri f.eks. er ved at ødelægge fjernsynet i opholdsstuen på anbringelsesstedet, men kan også være relevant i en situation, hvor barnet eller den unge i et raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. Gentagen eller omfattende ødelæggelse af ting af mindre værdi, f.eks. billige drikkeglas, er også omfattet af bestemmelsen.

Afværgehjælp vil desuden kunne anvendes for at afværge tingskade, allerede før en ting ødelægges. Det afgørende er, at der foreligger en reel fare og risiko for, at barnet eller den unge vil foretage

gentagen ødelæggelse eller beskadigelse af en eller flere ting af en ikke ubetydelig materiel eller affektionsmæssig værdi.

Ved kortvarig fastholdelse og føren af et barn eller en ung forstås, at barnet eller den unge fysisk kan fastholdes kortvarigt eller føres væk fra situationen, når de ovenstående betingelser er opfyldt.

Ved kortvarig fastholdelse forstås således, at man kortvarigt tager fat i eller holder fast om barnet eller den unge for at markere, at den uønskede adfærd skal bringes til ophør.

Ved føren væk fra en situation forstås, at barnet eller den unge fjernes fra den konkrete situation, så den igangværende handling øjeblikkeligt afbrydes.

Afværgehjælpen skal foretages så skånsomt som muligt og under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. Indgrebet må således ikke være mere indgribende end nødvendigt. Hvis det er muligt at hindre skaden på en mindre indgribende måde, f.eks. ved at tale barnet eller den unge fra det, er der således ikke adgang til at anvende afværgehjælp.

Hvis barnet eller den unge undervejs i en kortvarig fastholdelse gør markant fysisk modstand, vil barnet eller den unge kun kunne fastholdes og føres til et andet opholdsrum, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse i øvrigt er opfyldt. Se nærmere nedenfor.

4.3. Fysisk magtanvendelse

Personalet på anbringelsessteder og personale på interne skoler på anbringelsesstederne kan beslutte at fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum, når barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Bestemmelsen giver personalet adgang til at anvende fysisk magt, når personalet vurderer, at betingelserne herfor er opfyldt. Der skal ikke gives forudgående tilladelse fra anbringelsesstedets leder, dennes stedfortræder eller kommunen til, at der kan anvendes fysisk magt. Det er det pågældende personale på anbringelsesstedet, der vurderer, hvorvidt betingelserne for at foretage indgrebet er opfyldt.

Ved fastholdelse forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk f.eks. ved at holde fast om barnet eller den unge i form af, at man lægger armene omkring det, mens man står stille.

Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark. Personalet må heller ikke lægge sig på oven på barnet eller den unge og fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Ved føren til et andet opholdsrum forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, f.eks. vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn, vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum. Når det drejer sig om større børn eller unge, vil fastholdelse og føren f.eks. kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til det andet opholdsrum. Man kan også føre barnet eller den unge, mens man har armene rundt om barnet. Afgørende er, at barnet eller den unge ikke lider nogen overlast.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde.

Fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et barn eller en ung til et andet opholdsrum kan anvendes, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og formålet med indgrebet er, at barnet eller den unge dermed forhindres i at skade sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for, eller er i gang med at skade sig selv. Det kan f.eks. være selvskadende adfærd som at snitte eller skære i sig selv. Det er således ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal således direkte forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for øvrige anbragte børn, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge truer med eller udøver vold over for den ovenfor nævnte gruppe. Der skal i den enkelte situation være tale om en reel og begrundet risiko for, at det omhandlende barn eller den unge vil foretage handlinger, der er til skade for de andre børn og unge eller personalet.

For begge kriterier i denne bestemmelse gælder, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform og adfærd og ikke vise tegn på at ville ændre adfærd.

Den fysiske magtanvendelse skal altid afpasses forholdene i den konkrete situation og barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsniveau.

Magtanvendelse skal ligeledes altid kombineres med tryghedsskabende foranstaltninger, herunder en hurtig forebyggende indsats med beroligende tiltag.

4.4. Tilbageførelse ved rømning

Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner kan som led i omsorgspligten tilbageføre et anbragt barn eller en ung, der rømmer, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.

Det er en betingelse for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre et barn eller en ung, at barnet eller den unge er rømmet fra institutionen og ikke har til hensigt at vende tilbage. Det er således ikke tilstrækkeligt, at barnet eller den unge bare har forladt anbringelsesstedet for en stund eller ikke er vendt tilbage til institutionen som aftalt. Der kan være mange årsager til, at barnet eller den unge ikke er vendt tilbage, herunder at barnet eller den unge er blevet forsinket, har glemt tiden, har valgt at være ude længere end aftalt eller lignende.

Det er en betingelse for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre barnet eller den unge, at barnets eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre. Hvorvidt barnets eller den unges adfærd udgør en sådan risiko afhænger af en konkret vurdering, hvor barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne vil skulle tages i betragtning.

Det er ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal således direkte forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre.

Personalet skal så vidt muligt forsøge at bringe barnet eller den unge frivilligt med tilbage. Følger barnet eller den unge ikke frivilligt med, er der adgang til at tilbageføre barnet eller den unge mod dennes vilje ved at føre eller fastholde barnet eller den unge.

Ved tilbageførelse forstås, at personalet kan fastholde og føre et barn eller en ung tilbage til anbringelsesstedet. Mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren svarer til indgrebsmulighederne i forbindelse med fysisk magtanvendelse.

I de tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke frivilligt følger med tilbage, bør anbringelsesstedet orientere den anbringende kommune, forældremyndighedsindehavere og, hvis det skønnes

nødvendigt, varsle politiet. Politiet kan bistå med tilbageførelsen med det formål at beskytte personalet.

Hvis et barn eller en ung gentagne gange rømmer fra anbringelsesstedet, må den anbringende kommune overveje, om der, som opfølgning på tilbageførelserne, er behov for en anden pædagogisk tilgang over for barnet eller den unge, om det vil være relevant at søge børne- og ungeudvalgets tilladelse til tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11 (se afsnit 4.5.), eller om barnet eller den unge skal anbringes på et andet anbringelsessted. Det kan f.eks. være på et anbringelsessted, der anvender nogle andre pædagogiske metoder, eller på en delvis lukket afdeling eller institution eller en sikret døgninstitution, hvor der er en udvidet adgang til tilbageholdelse af barnet eller den unge.

4.5. Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse

Børne- og ungeudvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der er anbragt på et anbringelsessted, kan tilbageholdes i op til 14 dage i forbindelse med anbringelsen.

Børne- og ungeudvalget kan, også efter de første 14 dage af en anbringelse, træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i op til 14 dage, hvis det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme barnet eller den unges særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Det forudsætter også her, at der er overensstemmelse mellem den trufne afgørelse om tilbageholdelse og den børnefaglige undersøgelse samt barnets plan eller ungeplanen.

Tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen kan f.eks. være relevant i en situation, hvor et barn eller en ung har været anbragt i længere tid på en institution og pludselig begynder at udvise en adfærd, der kan medføre risiko for barnets eller den unges sundhed eller udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug mv. I en sådan situation kan børne- og ungeudvalget altså træffe afgørelse om tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen.

Det er myndigheden i den anbringende kommune (i Nyborg Kommune Børn og Familie), der træffer afgørelse om, hvor mange dage inden for den maksimale periode på 14 dage, der kan ske tilbageholdelse, når der er truffet afgørelse af børne- og ungeudvalget. Omfanget af tilbageholdelsen afhænger således af den konkrete situation. Når myndigheden har taget stilling til det samlede antal dage, kan personalet på anbringelsesstedet foretage en konkret tilbageholdelse, hvis der opstår behov herfor.

Hvis det viser sig, at den konkrete tilbageholdelse har haft en positiv indvirkning på barnets eller den unges adfærd, men at der er behov for at kunne tilbageholde barnet eller den unge i en yderligere periode, vil det af hensyn til kontinuiteten i anbringelsen være muligt for myndigheden i den anbringende kommune at træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i yderligere 14 dage.

Tilbageholdelsen af barnet eller den unge under anbringelsen kan ske ved anvendelse af fysisk magt i form af at fastholde barnet eller den unge for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet.

4.6. Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

Som udgangspunkt må brev- og telefonkontrol ikke finde sted.

Børne- og ungeudvalget kan dog i særlige situationer træffe afgørelse om kontrol med barnet eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer

uden for institutionen, når det er nødvendigt af hensyn til barnet eller den unges sundhed og udvikling eller af hensyn til politiets efterforskning.

Afgørelsen om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation træffes for en bestemt periode.

Ved anden kommunikation forstås f.eks. brug af mobiltelefon og internet.

Har børne- og ungeudvalget i den anbringende kommune truffet afgørelse om kontrol med et barns eller en ungs telefonsamtaler, brevveksling og anden kommunikation på anbringelsesstedet, skal barnet eller den unge give samtykke til åbning af breve og medhør ved telefonsamtaler. Barnet eller den unge skal i øvrigt også overvære kontrollen. Ved kontrol af telefonsamtaler skal også den person, der tales med, give sit samtykke til, at samtalen overhøres.

Kontrol af *brevveksling* sker i praksis ved, at en ansat åbner brevet i overværelse af barnet eller den unge, efter at barnet eller den unge har givet samtykke hertil, eller at en ansat åbner og læser det brev, barnet eller den unge har skrevet til den af børne- og ungeudvalget angivne person. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet.

Kontrol af *telefonsamtaler* sker ved, at en ansat, med samtykke fra barnet eller den unge, lytter med, når barnet eller den unge taler i telefon med de af børne- og ungeudvalget angivne personer. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Kontrol af *e-mail* kan i praksis ske ved, at personalet sammen med barnet eller den unge kigger i vedkommendes indbakke i forhold til, hvem der er afsender. Barnet eller den unge må sammen med personalet vurdere, hvilke af de indkomne e-mails, personalet må se, eller hvilke der skal slettes, uden at de åbnes. Hvis en e-mail slettes, må personalet give besked herom til afsenderen.

Der kan ikke foretages kontrol med korrespondance mv. mellem barnet eller den unge og offentlige myndigheder eller en eventuel advokat. I sådanne tilfælde kan barnet eller den unges korrespondance således ikke underkastes nogen form kontrol.

Institutionen eller opholdsstedet kan ikke selv indføre husregler, der f.eks. medfører, at breve skal kontrolleres, eller at en ansat skal lytte med, når barnet eller den unge har kontakt med omverdenen. Kontrol kan kun ske på baggrund af en afgørelse fra børne- og ungeudvalget.

Anbringelsessteder har ikke lovhjemmel til at træffe afgørelse om at fratage børn og unge deres mobiltelefon eller nægte dem adgang til internettet mv. Der kan imidlertid, som led i at barnet eller den unge har ophold på en døgninstitution eller et opholdssted, opstilles regler for brugen af mobiltelefon og internet. Denne regulering kan ske i en husorden efter voksenansvarslovens § 4.

Det kan f.eks. dreje sig om, at mobiltelefoner ikke må bruges (dvs. mobiltelefonen sættes på lydløs eller efterlades på værelset), når børnene og de unge spiser i fællesskabet, eller at adgangen til internettet skal være lukket ned kl. 23. Der henvises i den forbindelse til afsnit 2.1.

4.7. Undersøgelse af person og opholdsrum

Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution, eller den der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af et anbragt barns eller en ungs person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages.

Der skal således være bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som betyder, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages. Det kan f.eks. være genstande som barberblade, knive eller andet, der kan bruges som våben.

Bestemte grunde kan være, at barnet eller den unge virker påvirket af euforiserende stoffer eller alkohol, at der mangler skarpe genstande i opholdsstedets eller døgninstitutionens køkken eller værksted, eller at der af opholdsstedets eller døgninstitutionens personale i øvrigt er gjort observationer, der gør det nærliggende for opholdsstedets eller døgninstitutionens leder, eller den der bemyndiges dertil, at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages. Det kan f.eks. være situationer, hvor personalet observerer, at der på værelset er ridset i væggen, og hvor det må formodes, at genstanden, som er brugt til at ridse, er skarp eller spids, eller i tilfælde, hvor den unges handlemønstre vurderes at være væsentlig anderledes end normalt.

Der er ikke adgang til at foretage undersøgelse af person og opholdsrum rutinemæssigt.

Inden en undersøgelse af et barns eller en ungs person eller opholdsrum foretages, har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

Undersøgelsen af barnet eller den unges person kan alene foretages ved klap uden på tøjet og ved undersøgelse af lommer og sko med henblik på at finde ulovlige genstande som f.eks. våben og stoffer. Personalet kan kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj, hovedbeklædning og sko af. Undersøgelse af hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse må som udgangspunkt kun foretages og overværes af personer af samme køn, medmindre dette ikke er muligt.

Undersøgelse af "opholdsrum" indebærer undersøgelse af værelse, skabe eller andre rum, som barnet eller den unge råder over. Ved "genstande" forstås f.eks. kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Hvis undersøgelsen af barnets eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af den pågældendes genstande, skal opholdsstedet/døgninstitutionen som udgangspunkt, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, tilbyde barnet eller den unge enten at overvære undersøgelsen eller straks herefter give barnet eller den unge tilbud om at få gennemgået undersøgelsen og dens eventuelle resultater. Tilbuddet om gennemgangen kan gives skriftligt.

Der skal altid deltage mindst 2 ansatte i forbindelse med undersøgelsen af barnets eller den unges person eller opholdsrum. Undersøgelsen kan dog foretages af en enkelt ansat på anbringelsesstedet, hvis særlige omstændigheder nødvendiggør dette, og der må ikke være andre børn og unge til stede, mens undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum foretages.

Undersøgelse af hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader, så barnet eller den unge i mindst muligt omfang oplever at blive krænket. Undersøgelsen må ikke have karakter af et uforholdsmæssigt indgreb, hvor det ubehag eller den krænkelse, som undersøgelsen må antages at forvolde, overstiger indgrebets formål.

Såfremt det er muligt at foretage undersøgelse af person eller opholdsrum med tekniske eller elektroniske hjælpemidler, der er mindre indgribende, er det muligt inden for de gældende regler. Det kan f.eks. være en metaldetektor, scanner el. lign.

Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution, eller den der bemyndiges hertil, kan uden retskendelse beslutte at tage effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse i bevaring, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Hvis effekter, som tilhører et barn eller en ung, tilbageholdes af personalet, skal opholdsstedet eller døgninstitutionen udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Barnet eller den unge skal orienteres om tilbageholdelsen og have udleveret en kopi af listen.

4.8. Anvendelse af alarm- og pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

Myndigheden i den anbringende kommunen kan (på baggrund af ansøgning fra opholdsstedet eller døgninstitutionen) beslutte, at der i særlige tilfælde og i en afgrænset periode kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når:

1. der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade anbringelsesstedet udsætter sig selv eller andre for personskade (der kan bl.a. være tale om større børn med betydelige kognitive funktionsnedsættelser, herunder med udviklingshæmning eller autisme, som reelt fungerer som et mindreårigt barn, og som derfor er nødt til at have en voksen person med sig for at færdes sikkert i trafikken og på andre farebetonede steder som togstationer, ved søer, moser, åer og havebassiner samt ved broer eller under hensyn til vejrforhold),
2. det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko og
3. forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til anvendelsen af det personlige alarm- eller pejlesystem.

Alle tre betingelser skal være opfyldt.

Personlige alarm- eller pejlesystemer hverken kan eller må erstatte det pædagogiske arbejde på anbringelsesstederne, og der skal løbende arbejdes med den pædagogiske indsats i forhold til barnet eller den unge, så der udvikles pædagogiske metoder, der i videst muligt omfang kan erstatte anvendelsen af alarm- eller pejlesystemet i det konkrete tilfælde.

Myndigheden skal, før der gives tilladelse til iværksættelse af foranstaltningen, være opmærksom på om det er muligt at skabe alternativer til alarm- eller pejlesystemer, som er mindre indgribende og samtidig tryghedsskabende. Det kan for eksempel være anvendelse af socialpædagogiske metoder eller sociale tilbud, herunder sociale relationer og menneskelig kontakt. Muligheden for at benytte sådanne alternativer skal indgå i overvejelserne om, hvorvidt personlige alarm- eller pejlesystemer er påkrævet i de enkelte tilfælde.

Afgørelser om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer kan maksimalt fastsættes for en periode på op til fire måneder ad gangen.

Perioden bør i det konkrete tilfælde afspejle barnets eller den unges mulighed for at lære at færdes sikkert uden for anbringelsesstedet og må aldrig være længere end højst nødvendigt. Hvis betingelserne for iværksættelse af foranstaltningen bortfalder i løbet af perioden, skal foranstaltningen ophøre.

Anbringelsesstedet kan efter en periodes udløb på ny ansøge myndigheden i den anbringende kommune om iværksættelse af foranstaltningen. Hvis betingelserne fortsat er opfyldt, kan foranstaltningen således fastsættes for flere på hinanden følgende perioder. Myndigheden i den anbringende kommune kan dog maksimalt træffe afgørelse for en periode på op til fire måneder og først derefter på baggrund af en ny ansøgning vurdere, om betingelserne fortsat er opfyldt.

Følgende to systemer kan anvendes:

- 1) personlige alarmsystemer, der kan advare personalet eller pårørende, hvis barnet eller den unge forlader boligen, og

2) personlige pejlesystemer, der kan anvendes til at lokalisere barnet eller den unge, hvis denne er bortkommet fra døgninstitution eller opholdssted.

Der er således en afgrænsning af de systemer, som lovligt kan anvendes for at begrænse eller holde øje med barnet eller den unges udgang fra anbringelsesstedet.

Det er derfor *ikke* lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer eller andre former for udstyr, der er egnet til kontinuerligt at overvåge en persons færden, som f.eks.:

- ✖ videokameraer eller lignende,
- ✖ kodelåse, der forudsætter indtastning af en særlig kode for, at døren kan åbnes, når barnet eller den unge ikke har forudsætninger for at indtaste koden, eller
- ✖ aflåsning af udgangsdøren med henblik på at tilbageholde barnet eller den unge på anbringelsesstedet.

Der er ikke tale om et generelt forbud mod aflåsning af hoved- eller gadedøre. Det afgørende er, at barnet eller den unge kan komme ud, når han eller hun ønsker det.

Hoved- og gadedøre kan aflåses indefra i det omfang, disse døre normalt er låste i almindelig beboelse for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimer.

4.9. Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

Børne- og ungeudvalget kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution eller en delvis lukket døgninstitution, når anbringelsen sker af sociale årsager.

Institutionstypen må alene anvendes, når der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminel adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer.

Det skal endvidere være afgørende for den socialpædagogiske behandling, at yderdøre og vinduer kan aflåses i perioder, eller at der er mulighed for at fastholde barnet eller den unge fysisk.

Institutionstypen kan kun anvendes for børn og unge fra 12 år og til og med 17 år og er målrettet børn og unge med negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for et længerevarende behandlingsforløb.

Kriterierne for anvendelse af delvis lukkede døgninstitutioner eller delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner er således knyttet til barnet eller den unge selv og ikke til forhold i hjemmet eller hos forældrene.

Formålet med denne type institution er at standse udviklingen af et uheldigt adfærdsmønster hos et barn eller en ung ved at få barnet eller den unge gennem et længerevarende behandlingsforløb, hvor der er fokus på en socialpædagogisk indsats.

Det skal vurderes påkrævet, at barnet eller den unge kan tilbageholdes eller fastholdes fysisk i de perioder, hvor der er behov for det. Det kan f.eks. være, hvis barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra anbringelsesstedet, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for fastholdelse eller tilbageholdelse, og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende.

Det er ikke en forudsætning for en afgørelse om anbringelse på institutionstypen, at den anbringende kommune tidligere har forsøgt anbringelse af barnet eller den unge på en åben døgninstitution eller et opholdssted, eller at barnet eller den unge tidligere er rømmet eller har begået kriminalitet.

4.10. Tilbageholdelse og/eller fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling

Myndigheden i den anbringende kommune kan træffe afgørelse om at *tilbageholde* barnet eller den unge, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning. Det kan f.eks. være i situationer, hvor barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra institutionen, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for tilbageholdelse (og evt. fastholdelse), og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende.

Ved tilbageholdelse forstås, at barnet eller den unge anbringes på en afdeling, hvor døre og vinduer kan aflåses. Personalet tager således ikke fysisk fat i barnet eller den unge ved en tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling.

Tilbageholdelsen kan højst udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på et år. Ved en afgørelse om tilbageholdelse i flere perioder af højest 5 sammenhængende dage ad gangen må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden. Det er således ikke muligt at tilbageholde et barn eller en ung i f.eks. 10 sammenhængende dage ad gangen.

Når myndigheden har truffet afgørelse om tilbageholdelse i et nærmere bestemt antal dage, kan lederen af institutionen eller dennes stedfortræder, inden for de rammer om tilbageholdelse som myndigheden har truffet afgørelse om, tilbageholde barnet eller den unge, når betingelserne er opfyldt. Det vil i praksis være gældende, når der er en begrundet formodning om, at barnet eller den unge vil rømme, og det i den konkrete situation er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer, samt at der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed og udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Alle de tre nævnte betingelser skal være opfyldt, for at tilbageholdelsen kan gennemføres. Det er således op til lederen eller dennes stedfortræder at vurdere, hvornår der er behov for at tilbageholde den enkelte unge, herunder om betingelserne for tilbageholdelse er opfyldt.

Myndigheden i den anbringende kommune kan træffe afgørelse om, at personalet på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling kan anvende *fysisk fastholdelse* for at forhindre, at et barn eller en ung forlader institutionen, hvor barnet eller den unge f.eks. handler i affekt eller vrede og vil stikke af fra institutionen.

Med fastholdelse menes, at der i akut opståede situationer kan anvendes fysisk magt i form af fastholdelse i situationer, der ligger ud over de kriterier, der fremgår af voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse.

Myndigheden kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan fastholdes, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge fastholdes, og der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade og hvis:

1. barnet eller den unge tidligere har rømmet fra åbne anbringelsessteder, og det må formodes, at den pågældende igen vil rømme fra anbringelsesstedet,

2. barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet, og det må formodes, at den pågældende vil begå ny kriminalitet,
3. barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer, og det formodes, at den pågældende vil indtage euforiserende stoffer, eller
4. barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv, og det formodes, at den pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Myndigheden skal således tage stilling, i hvilke konkrete situationer barnet eller den unge kan fastholdes.

Med anvendelse af fysisk magt menes, at der fysisk tages fat i barnet eller den unge i en kortere periode til vedkommende er faldet til ro, eller at barnet eller den unge kan mandsopdækkes – f.eks. ved at personalet stiller sig i døren, så barnet eller den unge ikke kan komme ud.

Det er ikke tilladt at slå, sparke eller tage hårdt fat i barnet eller den unge. Personalet må heller ikke lægge sig oven på barnet eller den unge eller fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Fastholdelsen skal endvidere altid afpasses forholdene i den enkelte situation, den må ikke gå ud over det strengt nødvendige, og den skal stå i et rimeligt forhold til det, der ønskes opnået med fastholdelsen.

Afgørelsen om tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 12, og fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13, er en samlet afgørelse, der træffes for et år ad gangen. Der skal således træffes én afgørelse, der både tager stilling til tilbageholdelse og til fastholdelse af barnet eller den unge samt andre øvrige vilkår og rammer.

4.11. Nødværge og nødret

Nødværge og nødret ligner umiddelbart indgreb i stil med magtanvendelse, men er det ikke. De hører ikke under voksenansvarsloven, men under straffelovens §§ 13 og 14, da reglerne har betydning for borgere generelt. Nødværge og nødret omhandler handlinger i ekstraordinære situationer, og der er tale om handlinger, der som udgangspunkt er strafbare, men som retten kan vurdere som værende straffri.

Reglerne finder således anvendelse i særlige tilfælde:

Nødværge er en handling, der er strengt nødvendig for at modstå eller afværge et angreb, som enten er påbegyndt eller skal til at ske. Nødværge kan kun anvendes mod den eller dem, der foretager det uretmæssige angreb. Nødværge kan ikke ske over for et angreb, der er afsluttet, og nødværge begrænser sig kun til at uskadeliggøre angriberen – ikke til at påbegynde et angreb.

Hvis plejefamilier og personale på anbringelsessteder har været nødsaget til at tage førergreb/slå/sparke for at afværge skade på sig selv eller andre, fordi barnet/den unge var helt ustyrlig, kan personalet blive straffri i medfør af nødværgebestemmelsen i straffeloven.

Det er en betingelse for straffrihed, at nødværgehandlingen er både nødvendig og forsvarlig. En nødværgehandling er nødvendig, når handlingen er det, der skal til for at afværge det uretmæssige angreb. Hvis det uretmæssige angreb kunne være afværget på en mindre indgribende måde, har nødværgehandlingen ikke været nødvendig. Om en nødværgehandling er forsvarlig er navnlig et spørgsmål om proportionalitet. Der skal være et rimeligt forhold mellem nødværgehandlingen og det eller den, der er udsat for et uretmæssigt angreb, og som nødværgehandlingen skal beskytte. Ved vurderingen af forsvarligheden skal der tages hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Nødret er kun aktuel, når nødværge ikke finder anvendelse. Nødret kan i modsætning til nødværge være rettet mod en anden end angriberen og kan anvendes for at afværge en truende skade på mennesker eller værdier. Det kan eksempelvis være ved at bryde ind i en bygning, hvor der er

udbrudt brand. Handlingen er ulovlig, men man straffes ikke, fordi man gør det for at afværge større skade. Kunne man inden for lovens rammer have opnået samme resultat, kan man dog godt blive straffet. Nødretshandlingen skal være nødvendig for at afværge en skade.

Brug af nødværge og nødret skal indberettes på samme måde som magtanvendelse.

I tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt der er tale om nødværge/nødret eller magtanvendelse i henhold til voksenansvarsloven, skal sagen så hurtigt som muligt indberettes til myndigheden.

Den anbringende kommune og Socialtilsyn Syd vurderer i forbindelse med indberetningen, om en handling fra personalets side har været ulovlig.

Hvis kommunen, Socialtilsyn Syd, barnet/den unge, pårørende eller andre anmelder sagen til politiet, er det op til domstolene at vurdere, om personalet skal straffes efter straffelovens voldsbestemmelser, eller om personalet kan blive straffri i medfør af reglerne om nødværge/nødret.

5. Registrering og indberetning

Magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til myndigheden i den anbringende kommune og til Socialtilsyn Syd.

Døgninstitutioner og private opholdssteder skal registrere og indberette deres anvendelse af:

- ✕ Afværgehjælp (fastholde eller føre væk fra en situation)
- ✕ Fysisk magtanvendelse (fastholde eller føre til at andet opholdsrum)
- ✕ Tilbageførelse ved rømning
- ✕ Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse
- ✕ Undersøgelse af person og/eller opholdsrum
- ✕ Effekter taget i bevaring
- ✕ Tilbageholdelse og/eller fastholdelse på delvis lukkede døgninstitutioner eller delvis lukket afdeling samt isolation på sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling
- ✕ Undersøgelse af person og opholdsrum på sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling ved anbringelse, besøg eller fravær
- ✕ Besøgs- og brevkontrol for unge i varetægtssurrogat
- ✕ Påhør eller overvågning af telefon og internet eller afbrydelse eller forhindring af adgang til telefon og internet for unge, anbragt som led i en strafferetlig dom eller kendelse
- ✕ Magtanvendelse i øvrigt
- ✕ Nødværge/nødret

Hændelsen skal registreres på Social- og Boligstyrelsens indberetningsskema 1a:

<https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/voksenansvar-for-boern-og-unge/registrering-og-indberetning>

Specialiserede plejefamilier skal registrere og indberette deres anvendelse af:

- ✕ Afværgehjælp (fastholde eller føre væk fra en situation)
- ✕ Magtanvendelse i øvrigt
- ✕ Nødværge/nødret

Hændelsen skal registreres på Social- og Boligstyrelsens indberetningsskema 1b:

<https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/voksenansvar-for-boern-og-unge/registrering-og-indberetning>

Det er et krav, at registreringen foretages inden for 24 timer. Dette er først og fremmest af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed men også af hensyn til det involverede personale.

Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, skal gøres bekendt med registreringen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Indberetning til den anbringende kommune – det personrettede tilsyn

Efter den foretagne registrering på de anførte indberetningsskemaer 1a eller 1b, skal anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie uden ugrundet ophold (dvs. hurtigst muligt og inden for 24 timer, når registreringen er fuldført) sende kopi af indberetningsskemaet til den anbringende kommune, som herefter foretager *det personrettede tilsyn* ift. om anbringelsesstedet fortsat er det rette for barnet eller den unge, eller om anvendelsen af magt giver anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge.

Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således f.eks. betyde, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der måske ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I disse tilfælde må kommunen derfor vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted, hvor personalet f.eks. har en øget adgang til at anvende magt eller har andre socialpædagogiske færdigheder, som kan være nødvendige for, at der ydes en korrekt indsats over for barnet eller den unge.

Indberetninger om magtanvendelse skal ligeledes indgå i den anbringende kommunes løbende overvejelser, herunder om der er ændringer i barnets eller den unges forhold, der påvirker vurderingen af om vedkommende er anbragt det rigtige sted.

Orientering af forældremyndighedsindehaveren

Forældremyndighedsindehaveren skal uden ugrundet ophold (dvs. hurtigst muligt og inden for 24 timer, når registreringen er fuldført) orienteres om magtanvendelsen. Ofte vil barnet eller den unge kontakte forældremyndighedsindehaveren efterfølgende, og den hurtige orientering vil derfor gavne dialogen og samarbejdet mellem forældre og personalet eller den specialiserede plejefamilie.

Forældremyndighedsindehaveren skal ikke have tilsendt indberetningsskemaet. En mundtlig orientering i telefonen er tilstrækkelig.

Indberetning til Socialtilsyn Syd – det driftsorienterede tilsyn

Ved månedens udgang indsender anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie kopi af alle indberetningsskemaerne sammen med eventuelle relevante kommentarer til Socialtilsyn Syd.

Socialtilsynet gennemgår de indkomne indberetningsskemaer og vurderer, om de giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser, herunder om de giver anledning til en dialog med et konkret anbringelsessted om deres pædagogiske praksis.

Det kan f.eks. omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt.

Socialtilsynet skal ikke træffe afgørelse om lovligheden af de enkelte foretagne magtanvendelser.

Orientering af driftskommunen

Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder skal endvidere orientere driftskommunen ved månedens udgang.

Orienteringen har til formål, at driftsherren løbende kan følge med i, om omfanget af magtanvendelser giver anledning til ændringer i driften af institutionen, herunder f.eks. de personalemæssige kompetencer mv.

5.1. Intern procedure i Nyborg Kommune for registrering og indberetning af magtanvendelser

- ✖ Når magtanvendelse har fundet sted, skal institutionens leder eller dennes stedfortræder inden for 24 timer registrere magtanvendelsen på skema 1a. Skemaet ligger i Nexus (for en gennemgang af brug af Nexus henvises til vejledning herom). Det er derfor vigtigt, at personalet, der har udøvet magtanvendelsen, hurtigst muligt orienterer lederen herom. Plejefamilier skal registrere magtanvendelsen på skema 1b ligeledes inden 24 timer.

Det bemærkes, at der alene skal registreres ét indgreb pr. indberetningsskema.

- ✖ Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, skal af institutionen/plejefamilien gøres bekendt med skemaet og skal have lejlighed til at komme med sin egen redegørelse for episoden. Inddragelsen af barnet eller den unge og barnets eller den unges eventuelle redegørelse noteres i indberetningsskemaet eller vedlægges.
- ✖ Institutionens leder/plejefamilien skal forholde sig til, om magtanvendelsen holder sig inden for lovgivningens rammer. Det skal beskrives på skemaet, hvilke forhold der gør, at magtanvendelsen er lovlig/ikke lovlig.
- ✖ Institutionens leder sørger for, at indberetningsskemaet journaliseres på barnets sag i Nexus.
- ✖ Institutionens leder/plejefamilien skal straks (inden 24 timer) sende kopi af indberetningsskemaet til den anbringende kommune. Hvis Nyborg Kommune er anbringende kommune, sendes indberetningsskemaet via sikker kommunikation til Social og Familie.
- ✖ Barnet/den unges sagsbehandler (eller stedfortræder) journaliserer indberetningsskemaet i DUBU og foretager det personrettede tilsyn jf. ovenfor i afsnit 5.
- ✖ Institutionslederen/plejefamilien skal endvidere straks (inden 24 timer) orientere forældremyndighedsindehaveren om magtanvendelsen. Orienteringen noteres i indberetningsskemaet.
- ✖ Institutionslederen/plejefamilien skal ved månedens udgang indsende kopi af indberetningsskemaerne sammen med sine kommentarer til Socialtilsyn Syd, der har det driftsorienterede tilsyn. Socialtilsyn Syd gennemgår de indkomne indberetningsskemaer og vurderer, om de giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.
- ✖ Institutionslederen skal ved månedens udgang indsende kopi af indberetningsskemaerne til Social og Familie (sociallogfamilie@nyborg.dk). Herfra sendes indberetningsskemaerne videre til afdelingsleder i Social og Familie. Lederen kigger skemaerne igennem med henblik på at følge med i, om omfanget af magtanvendelser giver anledning til ændringer i driften af institutionen.

6. Klageadgang

Anbragte børn og unge, der er fyldt 12 år, samt forældremyndighedsindehavere er klageberettigede og kan således klage over afgørelser truffet efter voksenansvarsloven. Klagen kan også indgives af barnets/ den unges værge eller en eventuel partsrepræsentant.

Lederen af et anbringelsessted skal i forbindelse med en anbringelse oplyse barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder adgangen til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen og kommunen (myndigheden i den anbringende kommune).

Myndigheden i den anbringende kommune skal i forbindelse med en anbringelse hos en specialiserede plejefamilie (der er godkendt som generelt egnet), oplyse barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder adgangen til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen og kommunen.

Således bliver barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne allerede ved anbringelsen oplyst om deres ret til at klage til Ankestyrelsen og kommunen over afgørelser om magtanvendelse samt anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

6.1. Klager over afgørelser truffet af kommunen og børne- og ungeudvalget

Klager over afgørelser truffet af børne- og ungeudvalget eller kommunen i medfør af voksenansvarsloven kan indbringes for Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at den klageberettigede har fået meddelelse om afgørelsen.

Børne- og ungeudvalget træffer følgende afgørelser efter voksenansvarsloven:

- ✖ Afgørelse om tilbageholdelse ifm. eller under en anbringelse (§ 11, stk. 1 og 2)
- ✖ Afgørelse om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation (§ 15)

Kommunen træffer følgende afgørelser efter voksenansvarsloven:

- ✖ Afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelsen af børn og unge i op til yderligere 14 dage under anbringelsen (§ 11, stk. 5)
- ✖ Afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner (§§ 12 og 13)
- ✖ Afgørelse om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne (§ 17)
- ✖ Afgørelse om indgreb i dømtes adgang til telefon og internet (§ 19)

6.2. Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Det er anbringelsesstedets leder, den, der bemyndiges hertil, personalet eller plejefamilien, der ud fra en konkret vurdering beslutter, om betingelserne for at anvende magt er opfyldt i en konkret situation. Der skal således ikke indhentes en forudgående tilladelse fra kommunen.

Klager over anvendelsen af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten kan indbringes for kommunen (myndigheden i den anbringende kommune) af anbragte børn og unge, der er fyldt 12 år, samt forældremyndighedsindehavere.

Ved behandlingen af klagen bør myndigheden i den anbringende kommune indhente en udtalelse fra institutionslederen/plejefamilien. Herudover kan det være relevant at indhente udtalelse fra Socialtilsyn Syd, den/de medarbejder(e), der har kendskab til de forhold, der klages over, barnet/den unge og eventuelt andre.

I Nyborg Kommune er det afdelingslederen i Social og Familie, der behandler klagen.

7. Behov for yderligere information?

For yderligere uddybning af reglerne om magtanvendelse henvises til Social-, Bolig- og Ældreministeriets *Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge* (vejledning nr. 10229 af 17. december 2019). Det fremgår meget detaljeret af ministeriets vejledning, hvilke betingelser der skal være opfyldt for at anvende magt, og der er flere konkrete eksempler til inspiration. Vejledningen kan findes på <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/10229>

Herudover ligger der på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/voksenansvar-for-boern-og-unge> forskelligt materiale med formidling af viden om metoder til forebyggelse af magtanvendelse, eksempler på husordener og indberetningsskemaer mv.

Nyborg
KOMMUNE

Torvet 1
5800 Nyborg
www.nyborg.dk